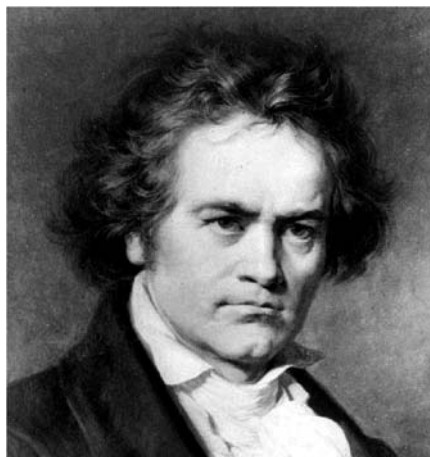

Patografije velikana

Pathographies of great men

Ludwig van Beethoven (1770–1827) je njemački skladatelj, pijanist i dirigent. Potječe iz obitelji glazbenika. Otac mu je bio glazbenik, ali kao i djed alkoholičar naglašenih ambicija da iskoristi glazbenu nadarenost svog sina za razne koncertne nastupe i turneje kako bi mogao to svoje čudo od djeteta i financijski iskoristiti. Majka je bila tuberkulozna bolesnica i vjerojatno mu cijela obitelj nije bila u stanju stvoriti toplo djetinjstvo [1, 2].

U rodnom Bonnu je postizao prve uspjehe i našao aristokratske zaštitnike. Sa 17 godina je prvi put otišao u jednu od glazbenih meka u Beč da nastavi studij kod Mozarta. Majčina bolest, a zatim i smrt prisilili su ga na duži povratak u Bonn. Tamo je često morao braniti braću od očeve surovosti – posljedice sve težeg alkoholizma. Tu se i upisuje na filozofski fakultet. 1792. godine po drugi put dolazi u Beč da bi studirao kod Josepha Haydna i Schenka. Uskoro postiže izrazite uspjehe kao pijanist te mu oporost i slobodoljubivost ne smeta u aristokratskim krugovima koji su ga prihvatili zbog izvanrednih pijanističkih nastupa, uspješnih i po improvizacijama na glasoviru – direktno iz mašte. Međutim mu uskoro nakon četiri godine počinje slabiti sluh [3, 4], njegov osnovni uvjet za profesionalno funkcioniranje. Nakon nekoliko godina piše da provodi bijedan život, sve više izbjegava društvo jer se u njemu sve manje snalazi, a ne želi im priznati svoju sve težu naglušnost. Nesretan je zbog bolesti, a i zbog nerazumijevanja ljudi, napose žena s kojima se usprkos svog niskog rasta i osrednjeg izgleda dosta družio i zabavljao, nošen na lovorikama svoje slave i omiljenosti u društvu. Već 1802. go-

dine piše svoju tzv. Heiligenstadtsku oporuku u kojoj iznosi svoje probleme i patnje i svoje gotovo samoubilačke težnje. Međutim ipak uspijeva zauzeti stav da će uhvatiti sudbinu za vrat i da ga ona ne će do kraja dotući. Ipak je u velikoj krizi pa i godinama izrazito manje stvara i teže se snalazi u životu. Slava mu raste ali sve teže nastupa bilo kao pijanist ili dirigent jer ne može glazbeni izražaj držati više pod nadzorom. Posljedica svega toga je ipak i opadanje interesa za njegovu umjetnost. Osim što se nije uspio vezati stalnije za neku ženu ima i zbog nećaka (homofilne tendencije?) većih neprilika, te se svađa i sa svojom šogoricom. Udaljava se i od okoline, vrlo je težak i naprasit, te zbog toga mora mijenjati vrlo često stanove (uvijek su bili u neredu), gazdarice, znanice, prijatelje i liječnike, prema svima je bio i nepovjerljiv [3]. Stvara svoj unutarnji intenzivniji osobni, doživljajni i glazbeno-stvaralački svijet, koji mu je možda i povećavao kreativnost [5].

Uzrok njegove naglušnosti može biti višestruk. Otoklerozna nastala zbog okoštavanja zglobova malih slušnih košćica u srednjem uha s posljedičnim neprovođenjem slušnih valova u labirint unutarnjeg uha ne može biti dovoljno objašnjenje za njegovu gluhoću, jer su njene značajke drugačije od onih Beethovenovih poteškoća [5]. Pagetova bolest također se ne može smatrati kako niti dokazanom kod njega (zadebljanje kostiju lubanje na portretima), tako niti dovoljnim objašnjenjem njegove gluhoće, a niti drugih njegovih bolesti. Također niti sifilis ne bi mogao objasniti većinu njegovih smetnji. Najvjerojatnije, prema mišljenju većine otologa, uzrok njegovih slušnih

poremećaja je upala slušnog živca u unutarnjem uhu uzrokovana kako toksičnim, tako i infektivnim činiteljima koji su se učestalo javljali kao uzročnici [3, 6, 7]. Uz naglušost mu se sve češće od 1806. do 1814. javljaju i glavobolje, vjerojatno zbog recidivirajućih kataralnih upala u gornjim dišnim putevima.

Opće tjelesne smetnje možemo pratiti još od djetinjstva, kada je prebolio vodene kozice [2]. 1787. godine nakon majčine smrti steže ga u prsima. U mladosti mu se javljaju kataralne upale grla i upale Eustahijeve tube [8]. Također mu se ponavljaju tvrdokorni bronhitis s tzv. astmom, a bojao se da ne dobije tuberkulozu. No, tipičnu astmu nije imao. Već od 1789. godine imao je proljeve od kojih se još u Bonnu liječio. 1795. i 1796. godine mu se ponovo javljaju kolike i proljevi, toliko da mu ometaju skladaenje. Ti grčevi mu traju često tjednima, ali se nikada ne navodi primjesa krvi u stolici, iako se znao katkada tužiti na hemoroidne smetnje. Proljevi su mu često popraćeni vrućicom, lošim osjećanjem i slabošću, pa mora duže vrijeme ležati u krevetu [1, 3, 9]. Njegova uobičajena bolest – proljevi spominju se 1801., 1804., 1809., 1812. i 1816. godine. Istovremeno se javljaju reumatski bolovi u udovima. Kasnije su te smetnje povezane s neugodnom upalom očiju, pa mu tjednima smeta svjetlo. Proljevi mu se javljaju i u posljednjim godinama života. Dijarealni sindrom teško se može objasniti brucelozom, kao ni vjerojatno alkoholnom kroničnom pankreatopatijom, ali niti moguće rano preboljenim trbušnim tifusom. Nije lagano proljeve tumačiti ulceroznim kolitisom, Crohnovom bolešću, kao niti sindromom iritabilnog kolona. Došla bi u obzir amebijaza i lučenje olova preko debelog crijeva. Najvjerojatnije kao uzrok dolazi u obzir postdizenterična enterokolopatija. Naime, nakon preboljene šigeloze često se javljaju nove crijevne infekcije raznih uzroka. Kod takve »kronične dizenterije« bila je za novu crijevnu infekciju dovoljna i manja količina uzročnika da izazove ponovno klinički manifestnu bolest. Takav sindrom može biti »obogaćen« i drugim probavnim smetnjama, a može se javiti i artritis, možda i kao dio Reiterovog sindroma, signifikantno povezanog s antigenom HLA B27.

Beethovenova jetrena bolest javlja se početkom 1821. godine [4, 10, 11]. Od ožujka se loše osjeća, vezan je za krevet, ima mučninu i jače reumatske smetnje. Polovicom godine javlja se žutica koja traje tjednima. Tek u rujnu može nastaviti liječenje u toplicama. 1825. godine počinje povraćati krv (hematemeza) i krvari iz nosa (epistaksa). Smetnje pokušava liječiti alkoholom, ali uviđa da mu to ne koristi. Već od prije tridesetak godina zbog depresije uzrokovane naglušošću sklon je alkoholu. Pije ga stotinjak grama dnevno, najčešće oko litru vina. Dapače ga izdavači nota mite većim pošiljkama butelja njegovih omiljenih vina, a neke mu pošiljke zbog smrti nisu mogle biti uručene. Volio je šampanjac, punč i pivo, koje je navečer u gostionicama obilno pio. Često se opijao i tada bio osobito neugodan okolini. Smatra se da i manje količine alkohola od spo-

Ludwig van Beethoven na samti, crtež olovkom J. Teltschera

menutih mogu nakon niza godina dovesti do težeg oštećenja jetre. Njegov metabolizam se mogao uočiti i po podbuhlom licu. Stanovi su mu bili puni praznih i polupraznih boca. Nije slušao liječničke i druge preporuke da izbjegava alkohol. Zadnje vrijeme se sve teže kontrolirao u piću, jače opijao i smanjeno podnosio alkohol. Određena raspojasanost se može naslutiti i u nekim njegovim djelima (Oda radosti i 9. simfonije). Bolest jetre 1821. godine vjerojatno je uzrokovana virusnim hepatitisom [4], koji je uz zlorabu alkohola dalje napredovao prema cirozi jetre, koja je nesumnjivo izbila u akutnijem obliku 1825. godine s općim pogoršanjem stanja.

Analize Beethovenove kose provedene (L. H. Reiter, W. Walsh) pokazale su da je bio izložen trovanju olovom u vrijeme smrti [12], ali analiza lubanje je pokazala da je trovanje trajalo dulje. Otrovanje olovom može izazvati glavobolju, umor, probleme s koncentracijom i druge zdravstvene probleme. Također bi moglo objasniti Beethovenovo loše ponašanje, ljutnju i nesklonost suradnji. Kako je olovo došlo u organizam Ludwiga van Beethovena? Ovdje ćemo navesti tri moguća načina. Kako je Beethoven volio piti, posebice vino, moguće je da se pod ujecajem kiseline iz vina oslobađalo olovo iz olovne glazure glinenih vrčeva i preko probavnog sustava ušlo u organizam [10, 12, 13]. Druga opcija jest da je Beethoven otrovan olovom iz olov-

Beethovenov pogreb, akvarel F. Stöbera

nih soli koje su se koristile za čišćenje rana, u njegovom slučaju rana nastalih punktiranjem trbušne šupljine, međutim to se događalo na samrtnoj postelji. Moguće je da je olovo pogoršalo Beethovenovu cirozu, a u rijetkim slučajevima, olovo može uzrokovati gluhoću. Jedna od mogućnosti otrovanja olovom mogla bi biti Beethovenovo kupanje u mineralnoj vodi, kao i pijenje te iste vode za vrijeme njegovog boravka u toplicama.

Neki autori [14] smatraju da je Beethoven bolovao od autoimune bolesti, kao što je sistemski lupus eritematosus koji tipično počinje u ranoj odrasloj dobi s vrućicom praćenom mentalnom konfuzijom. Tipični simptom je leptirasto crvenilo (eritem) lica, vidljiv i s Beethovenovih portreta. Ovo crvenilo vjerojatno je potaknulo i rasprave o Beethovenovu alkoholizmu. Također se može se pojaviti bilo koji od imunopatskih poremećaja, a osobito kolitis, kronični aktivni hepatitis, reumatizam, apscesi, kriopatija, oftalmopatija i sl.

Nakon upale pluća u prosincu 1826. godine, teže probavne smetnje i žutica napreduju prema vodenoj bolesti – ascitesu, uz opće propadanje i mršavljenje. Od 20. prosinca učinjeno je do smrti nekoliko punkcija ascitesa, te je tom prilikom vađeno 7 i više litara tekućine [2, 13]. Na kraju mu niti to ne pomaže. Dobiva ponovo upalu pluća, te umire u komi 26. ožujka 1827. godine. Potom je učinjena razudba, te treba navesti da je u trbušnoj šupljini nađeno 5,6 L tekućine, jetra je bila smanjena tvrda, čvorasta, slezena dvostruko povećana, gušterača i vodovi zadebljani, tvrdi, prošireni, izrazito napuhnuta crijeva (vjerojatno radi mogućeg smrada nisu otvarana, a ne spominje se ni izgled sluznice). Na koži su nađene crne petehije [12].

Literatura

- [1] Kubba AK, Young M. Ludwig van Beethoven: a medical biography. *Lancet* 1996 20;347:167–70.
- [2] Palferman TG. Beethoven: a medical biography. *J Med Biogr* 1993;1:35–45.
- [3] Drake ME, Jr. Deafness, dysesthesia, depression, diarrhea, dropsy, and death: the case for sarcoidosis in Ludwig van Beethoven. *Neurology* 1994;44:562–5.
- [4] Hui AC, Wong SM. Deafness and liver disease in a 57-year old man: a medical history of Beethoven. *Hong Kong Med J* 2000; 6:433–8.
- [5] Wolf P. Creativity and chronic disease, Ludwig van Beethoven (1770-1827). *West J Med* 2001;175:298.
- [6] Huxtable RJ. The deafness of Beethoven: a paradigm of hearing problems. *Proc West Pharmacol Soc* 2000;43:1–8.
- [7] Liston SL, Yanz JL, Preves D, Jeloner S. Beethoven's deafness. *Laryngoscope* 1989;99:1301–4.
- [8] Cohen SG, Cohen SG. Ludwig van Beethoven (1770-1827), German composer. *Allergy Asthma Proc* 1996;17:226–8.
- [9] Ohry A. Beethoven's illness. *Neurology* 1995; 45:1234–5.
- [10] Prechtl W. Cheap wine as the cause of death. Beethoven didn't need to die this way. *MMW Fortschr Med.* 2007; Feb. 22;149(8):8.
- [11] Keynes M. The personality, deafness, and bad health of Ludwig van Beethoven. *J Med Biogr.* 2002; Feb.;10(1):46–57.
- [12] Orne D. Beethoven dead from lead? *Science* 2007;1:52–4.
- [13] Luderitz B. Beethoven's final illness. *Lancet* 1996;347:766.
- [14] Larkin, Edward. Beethoven's Medical History. In: M. Cooper. *Beethoven. The last decade.* London: Oxford University Press, 1970.

**Darko Breitenfeld, Vladimir Breitenfeld,
Velimir Milošević, Tomislav Breitenfeld,
Tomo Lucijanić, Nada Jagetić, Marko Lucijanić**